

Stavovi i nazivlje

Ovaj je broj Lahora u svojim recenziranim radovima tematski vrlo zanimljiv i nov. Glavninom je usmjeren na dvije teme: ispitivanje stavova budućih i sadašnjih učitelja te nazivlje u području ovladavanja inim jezikom. Osim njih broj se bavi glagolskim predmetcima i prijedlozima jednakoga oblika te poučavanjem rječnika.

Iako je bilo radova koji su ispitivali stavove sudionika o pojedinim vidovima jezika, članak Marka Alerića, svježega doktora znanosti s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i Tamare Gazdić-Alerić, asistentice na Učiteljskomu fakultetu u Zagrebu, bavi se dosad neistraženom temom u hrvatskomu: stavovima prema standardnomu idiomu vlastitoga jezika kao pojmu. Sudionici istraživanja, njih 155, bili su studenti dvaju spomenutih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Iz opsežnijega istraživanja autori su raščlanili dio tvrdnja koje propituju stavove o osobnoj uprabi hrvatskoga standardnoga jezika, njegovoj društvenoj uporabi, njegovim obilježjima te metajezično znanje. Autori su prikazali i stvarnu uporabu, tj. proizvodnju točnih rečenica i prepoznavanje pogriješaka u ponuđenim rečenicama. Usporedili su rezultate triju skupina studenata — kroatista s Filozofskoga fakulteta te studenata razredne nastave i studenata predškolskoga odgoja s Učiteljskoga fakulteta. Rad pokazuje zanimljive razlike u odnosu na studente pojedinih studija, ali i kada se studenti promatraju kao cjelina. Može poslužiti i kao preporuka za produblјivanje pojedinih teorijskih kroatističkih spoznaja o obilježjima standardnoga jezika, a nadasve spoznaje o njegovoj jedinstvenosti u odnosu na dijelakte, odnosno mjesne i zavičajne idome, što su kroatisti u visokomu stupnju usvojili kao stav, ali začudo ne u istomu stupnju ostali sudionici istraživanja.

Zanimljivo je iz navedenoga rada suprotstaviti studente s Filozofskoga fakulteta svim studentima s Učiteljskoga fakulteta jer su tada brojke obiju skupina sudionika u istraživanju sličnije: 81 prema 74. Naime, rezultati pokazuju da petnaestak do dvadesetak posto više studenata Filozofskoga fakulteta smatra da hrvatski standardni jezik postoji i da pomaže izvan zavičaja i zna ga odrediti, a za trećinu više smatra da se standardni idiom razlikuje od svih mjesnih govora. Iako nije izmjereno koliko su te brojke statistički značajne, iz rada se nazire da studenti kroatistike imaju znatno čvršći stav o postojanju standarda, njegovim obilježjima i njegovoj različitosti od hrvatskih mjesnih idioma. To upućuje na utjecaj studija na stavove sudionika. U odnosu na područja društvenoga života, desetak posto više

studenata kroatistike od studenata s Učiteljskoga fakulteta smatra da se standardnim idiomom treba služiti u javnomu govoru, a oko sedam posto više studenata kroatistike smatra da se standardom treba služiti i u novinama i časopisima. Obje se skupine slažu oko uporabe standarda u javnim medijima i obrazovanju, a vrlo su slične u stavu o potrebi da se standardom služi u službenoj pisanoj komunikaciji i da se njime što bolje ovlada. Desetak posto više studenata kroatistike uočava odstupanja u rečenicama i proizvodi točne rečenice. Treba ipak navesti dvoje. Prvo, istraživanja na hrvatskome i drugim jezicima pokazuju kako je uočavanje pogrješaka u tuđim rečenicama povezanije s metajezničnim sposobnostima (potrebnima u zanimanjima poput lektorskoga, redaktorskoga i učiteljskoga), a manje sa sposobnošću proizvodnje — neuočavanje pogrješaka u primanju pisanoga teksta ne znači nužno da bi ti studenti i sami griješili kad bi proizvodili iste rečenice. Drugo, proizvodnja točnih rečenica (bez ikakva ograničenja u broju riječi, temi, rječniku itd.) ne pokazuje nužno viši stupanj ovladanosti jezikom jer govornici mogu izbjegavati riječi ili rečenične strukture koje (dobro) ne poznaju, ali svakako pokazuje uspješne strategije u komuniciranju na tom idiomu.

Vesna Bjedov, magistrica znanosti sa Pedagoškoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku, također je istražila stavove svojih sudionika. Imala ih je 334, što su dvije trećine od petstotinjak osnovnoškolskih učitelja hrvatskoga jezika u pet istočnih hrvatskih županija, od Virovitičko-podravske do Vukovarsko-srijemske, gdje je autorica bila višom savjetnicom za hrvatski jezik. Ispitivala je stavove učitelja prema temi koja je u nekoliko navrata u novije vrijeme bila i općedruštvenom prijepornom točkom obrazovanja — drugačijim preporučenim redoslijedom poučavanja padeža. Pregledom rješenja u odobrenim udžbenicima iz hrvatskoga za osnovnu školu godine 2009/10. pokazala je opredjeljenje njihovih autora, ali i izdavača jer oni izdajući udžbenike s jednim ili drugim redoslijedom pokazuju svoje stavove (ili pak kolebanja). Osim zanimljivih spoznaja do kojih autorica dolazi o istraživanim stavovima učitelja, rad pokazuje i još nešto. Prvo je da desetak posto učitelja uopće nije upoznato s promjenama, iako su sudjelovali u istraživanju upravo na županijskim vijećima o kojima se o tome opširno govorilo. Drugo je da u ispitivanim stavovima postoje velike razlike među županijama, učitelji se u pojedinim županijama kao cjelina razlikuju čak do četrdesetak posto. Treće je da čak dvadesetak posto (18,48%) učitelja koji po vlastitim riječima uopće nisu ni proveli promjenu, dakle nisu imali nikakva osobna iskustva s promijenjenim poretkom u poučavanju, odgovara na pitanja namijenjena isključivo onima s osobnim iskustvom u poučavanju. Kako se u anketi najprije postavilo pitanje koje propituje stavove učitelja o promjeni kada su za nju saznali, dakle prije nego su iskusili kako djeluje u poučavanju, a potom pitanje o tome jesu li primijenili nov redoslijed u vlastitu poučavanju, taj je

podatak vrlo važan. Pokazuje kako prevelik dio učitelja ne razlikuje svoje unaprijedne stavove, tj. predrasude od iskustva. Samo su stavovi učitelja s iskustvom poučavanja u skladu s preporukom mogli biti stvarni pokazatelj njihove promjene stavova ili zadržavanja starih stavova, čak i ako bi se moglo smatrati da se ne može govoriti o stvarnom uspjehu ili neuspjehu pristupa jer je moguće vrijeme provođenja promjene bilo vrlo kratko, jer se ne zna točno kako su učitelji primjenjivali nov pristup u poučavanju, jer nisu provodili istraživanja kojima bi provjeravali koliko su novi ili stari pristup bolji njihovim učenicima, nego su odgovarali prema svojim dojmovima itd.

Treći rad djelo je Zrinke Kolaković, mlade profesorice hrvatskoga i pedagogije, trenutačno lektorice na Hrvatskome radiju u Zagrebu, koja je već kao studentica u Lahoru objavila vrlo zapažen i navođen rad o čestoti padeža u različitim tekstovima. Za članak u ovome broju, koji je napisala s mentoricom Zrinkom Jelaska, izračunala je broj glagola s pojedinim glagolskim predmetkom u popisu od 9079 glagola. Pokazalo se da su pojedini glagolski predmetci izrazito česti, neki rijetki do samo jednoga pojavljivanja, a nekoliko ih uopće nije potvrđeno u odabranoj građi. Budući da istražuju vezanu morfološku jedinicu, autorice uvode i pojam proširenost kako bi ju razlikovale od čestotnosti i plodnosti. Proširenost je broj glagolskih natuknica s jednakim predmetkom, dok je čestotnost broj pojavnica pojedinoga predmetka. Pri tomu je potrebno zbog morfološkoga pristupa razlikovati dvije vrste čestotnosti — pojedinačnu i ukupnu. Pojedinačna je čestotnost broj pojavnica jednoga glagola s pojedinim predmetkom, dok je ukupna čestotnost (z)broj svih pojavnica svih glagolskih natuknica koje u sebi imaju taj predmetak, dakle čestoća pojavljivanja svih glagola koji ga sadrže.

Sanda Lucija Udier, doktorica znanosti koja je lektorica na Croaticumu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a sada i njegova voditeljica, jedna je od najredovitijih suradnika časopisa Lahor. Njezin rad o poučavanju rječnika u inojezičnoj nastavi mogao bi biti vrlo koristan pregled svima koji se nisu osvjешteno usmjerili na ovladavanje riječima svojih učenika hrvatskoga. Važno je da učitelji inojezičnoga hrvatskoga razumiju jezični razvoj u svim njegovim dijelovima i donose odluke o poučavanju na temelju poznavanja tijeka ovladavanja jezikom. Stoga je autoričin rad koristan i zato što daje neka osnovna obilježja ovladavanja rječnikom. K tomu upozorava i na potrebu razvijanja učeničkih strategija.

Idući članak (u rubrici *Pojmovi i nazivlje*) daje pregled naziva i pojmova ovladavanja inim jezikom, a ujedno nudi pregled cijeloga područja. Marta Medved-Krajnović, doktorica znanosti koja živi u Tokiju, u svojem radu odgovara na poziv za usustavljanjem nazivlja u području inojezičnih proučavanja, ali i djelom pokazuje kako se to čini. Naime, iako je autorica anglistica, vrlo zauzeta u teorijskim i primijenjenolingvističkim istraživanjima ovladavanja stranim jezikom (ali i drugim u dvojezičnosti), prihvatila

je brigu o hrvatskomu nazivlju prihvaćajući i mnoge od kroatističkih prijedloga. Njezin je rad svijetao primjer suradnje hrvatskih stručnjaka različitih filoloških usmjerenja.

Posljednji je znanstveni rad prijeko potrebno djelo Milice Mihaljević, znanstvene savjetnice Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Ona je napisala načela prema kojima treba procjenjivati vrstu radova koji se bave nazivljem. Iako su načela uglavnom poznata, nije ih uvijek jednostavno primijeniti kada se odnose na samo nazivlje. Naime, kako nema mnogo hrvatskih stručnjaka koji se bave terminologijom, zapaženo je i u samomu časopisu Lahor da su pojedini radovi koji se čine sličnima vrlo različito ocjenjivani: od izvornoga znanstvenoga rada do stručnoga. Čini se da je jedan od razloga dvostruka usmjerenost (i autora i recenzenata) na nazive, ali i pojmove pa ih nije uvijek lako razlučiti, posebno kada su radovi vrlo opsežni ili prilično kratki. Vrlo je važno i zbog poticanja suradnje u Lahoru da se može jasno odlučiti kada je pojedini rad izvorni znanstveni doprinos, a kada pregledni znanstveni ili pak samo stručni rad. Budući da je autorica oprijemila svoje tvrdnje na radovima iz rubrike *Pojmovi i nazivlje* iz samoga Lahora, uključujući i prethodni rad iz ovoga broja, rad će biti od velike pomoći budućim recenzentima. Možda i autorima u njihovu odlučivanju u oblikovanju članka.

U ovomu broju prikazane su dvije knjige koje su izišle 2008. godine. Marija Bilić predstavlja novi udžbenik triju autorica Croaticuma *Razgovarajte s nama*, namijenjen je višim početnicima i vrlo je vrijedan doprinos nastavi inojezičnoga hrvatskoga. Sanda Lucija Udier predstavlja knjigu *Jezik naš i/ili njihov — Vježbe iz poredbene povijesti južnoslavenskih standardizacijskih procesa*, koja razmatra položaj hrvatskoga jezika u kontekstu srodnih okolinskih jezika. Ista je autorica predstavila i vrlo uspješne Dane hrvatskoga jezika u Grazu, organizirane u svibnju 2008. Oni bi mogli biti uzor djelatnosti i drugim inozemnim lektoratima hrvatskoga jezika. Željka Macan, glavni organizator spomenutih Dana, kojima je obilježila i završetak svojega trogodišnjega rada u Grazu, nastavila je rad na inojezičnome hrvatskome zaposlivši se na Sveučilištu u Rijeci. Stoga je i prikazala prvu Ljetnu školu Riječke kroatističke škole koja je otpočela radom ove godine. U posljednjoj rubrici Tamara Gazdić-Alerić i magistrica znanosti Katarina Aladrović, obje s Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstavile su svoj fakultet koji se tek odnedavno naziva fakultetom. On je vjerojatno filološka ustanova s najvećim brojem imena u svojoj ni stogodišnjoj povijesti.

Zrinka Jelaska, glavna urednica